

Sygn. akt IV CSK 62/10

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 sierpnia 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Antoni Górski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jan Górowski

SSN Hubert Wrzeszcz

w sprawie z powództwa Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej [...]

przeciwko Krajowej Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo - Kredytowej [...]

o stwierdzenie nieważności uchwały,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 19 sierpnia 2010 r.,

dwóch skarg kasacyjnych: strony pozwanej i strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego [...]

z dnia 2 czerwca 2009 r.,

- I uchyła zaskarżony wyrok w części oddalającej apelację i zmienia go o tyle, że oddala roszczenie o stwierdzenie nieważności uchwały nr 13 z dnia 22 stycznia 2007 r. Zarządu Krajowej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo - Kredytowej [...] także w zakresie dotyczącym § 1 pkt 6 tejże uchwały.**
- II oddala skargę kasacyjną strony pozwanej w pozostałej części, a skargę kasacyjną strony powodowej w całości.**
- III znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 23 stycznia 2009 r. Sąd Okręgowy stwierdził nieważność uchwały nr 13 Zarządu Krajowej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej [...] z dnia 22 stycznia 2007 r. w części dotyczącej § 1 pkt 4, 5, 6, § 2 ust. 2 i 5 oraz § 3 ust. 1.

Według ustaleń dokonanych w sprawie, powódka Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa /.../ jest członkiem pozwanej Krajowej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej na zasadzie obowiązkowego zrzeszenia, o którym mowa w art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 1 grudnia 1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz. U. z 1996 r. Nr 1, poz. 2 ze zm.), dalej: „u.s.k.o.k.”. W dniu 22 stycznia 2007 r. zarząd pozwanej podjął uchwałę nr 13, zgodnie z którą członkiem zarządu może być osoba, która spełnia łącznie określone wymogi kwalifikacyjne: posiada pełną zdolność do czynności prawnych (§ 1 pkt 1); nie była prawomocnie karana za przestępstwo umyślne przeciwko mieniu, dokumentom lub przestępstwo karno – skarbowe (§ 1 pkt 2); posiada co najmniej średnie wykształcenie (§ 1 pkt 3); ukończyła naukę w szkole wyższej, której program obejmuje specjalistyczne szkolenia związane z działalnością kas spółdzielczych (§ 1 pkt 4); posiada doświadczenie zawodowe niezbędne do zarządzania kasą (§ 1 pkt 5); daje rękojmię przestrzegania Kodeksu dobrych praktyk i zasad działania spółdzielczych kas oszczędnościowo kredytowych (§ 1 pkt 6) oraz legitymuje się zaświadczeniem lekarskim o braku przeciwwskazań do zatrudnienia na stanowisku kierowniczym (§ 1 pkt 7). W § 2 pkt 5 uchwały stwierdzono, że ustalenie spełnienia wymogów kwalifikacyjnych przez konkretnego kandydata dokonywane jest w formie uchwały rady nadzorczej kasy. Nadzór nad ustalaniem spełniania wymogów kwalifikacyjnych członków zarządu kasy sprawuje Kasa Krajowa na podstawie art. 39 u.s.k.o.k. W tym celu uchwały rady nadzorczej oraz dokumenty złożone przez kandydatów przedkładane są Kasie Krajowej, nie później niż siedem dni po podjęciu uchwały (§ 3 pkt 1). W § 2 pkt 2 uchwały ustanowiony został wymóg przedłożenia przez kandydata na członka zarządu określonych dokumentów potwierdzających spełnienie przez niego wymogów kwalifikacyjnych.

Zdaniem Sądu Okręgowego wskazane zapisy uchwały nr 13 z dnia 22 stycznia 2007 r. wykraczają poza określony w art. 10 ust. 2 i art. 39 u.s.k.o.k. zakres dopuszczalnej ingerencji Krajowej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej w działalność zrzeszonych w niej kas, w związku z czym zasadne było orzeczenie nieważności uchwały w części w części dotyczącej § 1 pkt 4, 5, 6, § 2 ust. 2 i 5 oraz § 3 ust. 1.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 2 czerwca 2009 r., na skutek apelacji strony pozwanej, zmienił wyrok Sądu Okręgowego w G. z dnia 23 stycznia 2009 r. w ten sposób, że oddalił powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały nr 13 z dnia 22 stycznia 2007 r. Zarządu Krajowej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej w części dotyczącej § 1 punktu 5 oraz § 2 ust. 2 i 5. W pozostałym zakresie apelację oddalił.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, istota sporu dotyczy granic dozwolonej przez ustawę o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych ingerencji w obsadę członków zarządu zrzeszonych w Kasie Krajowej poszczególnych kas oszczędnościowo – kredytowych. W zakresie określenia wymogów kwalifikacyjnych dotyczących członków zarządów zrzeszonych kas ustawodawca upoważnił Kasę Krajową do określenia warunków kwalifikacyjnych członków zarządu, ale nie do uzależnienia ich skutecznego powołania od uprzedniego ustalenia ich kwalifikacji przez Kasę Krajową. Należy podkreślić, że ustawa wskazuje, iż chodzi tu jedynie o wymogi kwalifikacyjne, a nie o kwalifikacje, co prowadzi do wniosku, iż dokonano rozgraniczenia tych pojęć, zaś ich analiza pozwala na rozróżnienie pomiędzy kwalifikacjami ujmowanymi podmiotowo, a wymogami kwalifikacyjnymi w ujęciu ogólnym, przedmiotowym. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, wymóg ogólności decyduje o tym, czy uchwała pozwanej z dnia 22 stycznia 2007 r. jest w zaskarżonej powództwem części nieważna, ponieważ stanowi ingerencję w działalność kas zrzeszonych w Kasie Krajowej, niezajdującą podstaw w obowiązujących przepisach i wykraczającą poza cele przedmiotowe, bliżej określone w art. 34 i 39 uskok w kontekście przewidzianych ustawą działań nadzorczych kasy.

Dokonując oceny zakresu ingerencji dopuszczonego przez art. 10 ust. 1 ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, Sąd Apelacyjny uznał, że określony w § 1 pkt 5 zaskarżonej uchwały wymóg kwalifikacyjny dotyczący posiadanego przez kandydata doświadczenia zawodowego, niezbędnego do kierowania kasą, spełnia kryterium ogólności. Nie ma natomiast takiego charakteru żądanie ukończenia nauki w szkole wyższej, której program obejmuje specjalistyczne szkolenia związane z działalnością kas. Wymaganie te pozostaje w sprzeczności z przyjętym jednocześnie w § 1 pkt 3 uchwały limitem średniego wykształcenia i wykracza poza cel wskazany w art. 34 i 35 u.s.k.o.k.

W kwestii wymagań określonych w punkcie § 2 pkt 2 i 5 uchwały, Sąd Apelacyjny uznał, iż ustanowiona w tych paragrafach jednolita procedura ustalania wymogów kwalifikacyjnych dla kandydatów na członów zarządów kas, dokonana poprzez określenie listy dokumentów, jakie kandydat do zarządu obowiązany jest przedłożyć oraz reguły ustalenia spełnienia wymogów kwalifikacyjnych w drodze uchwały rady nadzorczej kasy, mieści się w przewidzianym w art. 35 ust. 6 u.s.k.o.k. uprawnieniu Kasy Krajowej do opracowywania jednolitych procedur świadczenia usług i prowadzenia dokumentacji. Wymóg ustalania spełnienia wymogów kwalifikacyjnych przez kandydata w formie uchwały zarządu wynika ze specyfiki spółdzielczej formy działalności kas, do których odpowiednia zastosowanie mają przepisy prawa spółdzielczego.

Odnosząc się do wymogu kwalifikacyjnego określonego w § 1 pkt 6 uchwały, obligującego kandydata na członka zarządu kasy do dawania rękojmi przestrzegania Kodeksu dobrych praktyk i zasad działania spółdzielczych kas oszczędnościowo -kredytowych, Sąd Apelacyjny stwierdził, iż wymaganie to ma zdecydowanie podmiotowy charakter i prowadzi do nadmiernej, nieznajdującej oparcia w przepisach ustawy, ingerencji zarządu Kasy Krajowej w obsadę personalną organów zrzeszonych w niej kas.

W rezultacie Sąd Apelacyjny zmienił częściowo zaskarżony wyrok przez oddalenie żądania o stwierdzenie nieważności uchwały nr 13 w § 1 pkt 5 oraz w pkt 2 ust. 2 i 5, oddalając apelację w pozostałym zakresie, jako niezasadną.

Powyższy wyrok skargą kasacyjną zaskarżyły obie strony.

Strona powodowa zaskarżyła wyrok w części oddalającej powództwo. Skargę kasacyjną oprąła na podstawie naruszenia przepisów prawa materialnego (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.):

- art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo – kredytowych, przez błędną wykładnię tego przepisu polegającą na przyjęciu, że dopuszcza on możliwość wprowadzenia przez Kasę Krajową ograniczeń zawartych w § 1 pkt 5 oraz § 2 ust. 2 i 5 uchwały nr 13 z dnia 22 stycznia 2007 r.;
- art. 35 pkt 6 ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo – kredytowych, poprzez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że przepis ten daje uprawnienie Kasie Krajowej do opracowania jednolitej dokumentacji kadrowej, którą zrzeszone w niej kasy oszczędnościowo – kredytowe mają obowiązek stosować, w związku z czym kandydat na członka zarządu obowiązany jest przedłożyć dokumenty, o których mowa w § 2 ust. 2 zaskarżonej uchwały;
- art. 22 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. 2007 r., nr 155, poz. 1095 ze zm.) przez błędną ich wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że wprowadzenie zaskarżonych zapisów uchwały nie narusza tych przepisów.

W konkluzji wniosła o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Strona pozwana zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego w części oddającej apelację. Skargę kasacyjną oprąła na podstawie naruszenia przepisów prawa materialnego (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.):

- art. 10 art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo – kredytowych, przez błędną jego wykładnię wskutek uznania, że wymogiem kwalifikacyjnym w rozumieniu tego przepisu nie może być dawanie rękojmi przestrzegania „Kodeksu dobrych praktyk i zasad działania spółdzielczych kas oszczędnościowo – kredytowych”.

- art. 34 i 39 ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo – kredytowych, przez błędną ich wykładnię wskutek uznania, iż przepisy te nie dają pozwanej uprawnień do sprawowania nadzoru nad ustalaniem przez rady nadzorcze kas spełniania wymogów kwalifikacyjnych członków zarządów kas określonych przez pozwaną na podstawie art. 10 ust. 2 ustawy.

W konkluzji wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Punktem wyjścia do oceny zasadności obu skarg kasacyjnych musi być stwierdzenie, że wykładnia przepisów art. 34, art. 35, oraz art. 39 regulujących zakres nadzoru Kasy Krajowej nad zrzeszonymi w niej kasami oszczędnościowo – kredytowymi powinna uwzględniać z jednej strony autonomię prawną i gospodarczą tych kas, jako samodzielnych podmiotów gospodarczych, a z drugiej cel tego nadzoru, sformułowany w art. 34 u.s.k.o.k. Celem tym jest zapewnienie stabilności finansowej kas oraz sprawowanie nadzoru nad kasami dla zapewnienia bezpieczeństwa zgromadzonych w nich oszczędności oraz zgodności działalności kas z przepisami ustawy. Uwzględniając obie te przesłanki, którym powinien odpowiadać nadzór sprawowany przez Kasę Krajową, Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 12 stycznia 2007 r., IV CSK 342/06 oraz z dnia 16 stycznia 2008 r., IV CSK 462/07 (niepubl.) podkreślił, że przepisy regulujące zakres tego nadzoru, jako mające charakter wyjątkowy, powinny być wykładane ściśle. Kierując się tym wskazaniem stwierdzić należy, iż Sądy obu Instancji trafnie uznały, że wykracza poza granice dopuszczalnych ustawowo form nadzoru przez Kasę Krajową nad zrzeszonymi w niej spółdzielczymi kasami oszczędnościowo – kredytowymi uregulowanie z § 3 pkt 1 kwestionowanej uchwały. Nakłada ono obowiązek przedstawiana jej przez te kasy uchwał rady nadzorczej ustalających spełnienie wymogów kwalifikacyjnych przez kandydatów na członków zarządu kasy oraz dokumentacji, którą ci kandydaci obowiązani są przedstawić, ubiegając się o stanowisko członka zarządu. Tymczasem art. 10 § 2 uskok zawiera tylko upoważnienie Kasy Krajowej do określenia wymogów kwalifikacyjnych członków zarządu, dających rękojmię

prowadzenia działalności kasy z zachowaniem bezpieczeństwa środków pieniężnych i wkładów w niej zgromadzonych. Nałożenie przez Kasę Krajową w § 3 pkt 1 kwestionowanej uchwały dalej idących obowiązków na kasy oszczędnościowo – kredytowe przekracza więc tę delegację ustawową, a tym samym i zakres kompetencji Kasy Krajowej, stanowiąc nieuprawnioną ingerencję w ich autonomię prawną, organizacyjną i gospodarczą, jako samodzielnych podmiotów prawa. Z tych względów Sądy obu Instancji słusznie zdyskwalifikowały to uregulowanie, jako nie mające oparcia w ustawie, a podważanie tego rozstrzygnięcia w skardze kasacyjnej strony pozwanej nie może odnieść skutku.

Wymogi kwalifikacyjne członków zarządu, do określenia których została upoważniona Kasa Krajowa na podstawie art. 10 § 2 u.s.k.o.k., zostały sprecyzowane w § 1 kwestionowanej uchwały nr 13 z dnia 22 stycznia 2007 r. Na etapie postępowania kasacyjnego spornym pozostaje dopuszczalność sformułowania wymogów określonych w punktach 5 i 6 tego paragrafu. Powodowa Kasa w swojej skardze kwestionuje utrzymanie przez Sąd Apelacyjny wymogu o konieczności posiadania przez członka zarządu „doświadczenia zawodowego niezbędnego do zarządzania kasą” (pkt 5), zaś strona pozwana wyeliminowanie przez ten Sąd, jako niezgodnego z prawem, wymogu w postaci dawania rękojmi przestrzegania Kodeksu dobrych praktyk i zasad działania spółdzielczych kas oszczędnościowo – kredytowych (pkt 6).

Oceniając trafność tych zarzutów należy wskazać, że zgodnie z art. 10 § 2 u.s.k.o.k., wymogi kwalifikacyjne dla członków zarządu, określane przez Kasę Krajową, powinny być tak sformułowane, aby dawały rękojmię prowadzenia kasy z zachowaniem środków pieniężnych i wkładów w niej zgromadzonych. Temu postulatowi ustawowemu odpowiada niewątpliwie wymóg posiadania przez członka zarządu kasy doświadczenia zawodowego niezbędnego do zarządzania kasą; zdobywanie takiego doświadczenia dopiero w trakcie pełnienia funkcji może stanowić zagrożenie dla podstawowych wartości dotyczących prowadzenia działalności kasy, o których mowa w tym przepisie. Dlatego też trzeba uznać, że Sąd Apelacyjny zasadnie przyjął, że wymóg z § 1 pkt 5 uchwały jest zgodny z prawem, a tym samym kwestionowanie jego treści w skardze kasacyjnej powódki jest nietrafne.

Odmienne zaś od Sądu Apelacyjnego należy ocenić wymóg kwalifikacyjny dawania przez członka zarządu rękopisami przestrzegania Kodeksu dobrych praktyk i zasad działania kas (§ 1 pkt 6 uchwały). Niewątpliwie jest to wymóg o charakterze najbardziej ocennym ze wszystkich wymienionych w § 1 uchwały. W swojej istocie powinien stanowić pozytywną prognozę przydatności kandydata do pełnienia funkcji członka zarządu i swoistą konkluzję tej oceny. Zasadność sformułowania tego wymogu nie może zatem budzić wątpliwości w świetle art. 10 § 2 uskok, w którym wyraźnie mowa jest o rękopisami należytego prowadzenia działalności kasy. Z uzasadnienia skarżonego wyroku wynika, że istotną przyczyną, która skłoniła Sąd do uznania tego wymogu za niezgodny z ustawą była obawa, że ta droga może dochodzić do nieuprawnionych ingerencji Kasy Krajowej w obsadę personalną organów zrzeszonych w niej kas. W sytuacji jednak, kiedy ostaje się rozstrzygnięcie o uznaniu za niezgodne z ustawą regulacji z § 3 pkt 1 uchwały, obawy te, jak i wspierająca je argumentacja, stają się w dużej mierze bezprzedmiotowe. Tym samym merytoryczna celowość wymogu, aby oprócz *stricte* formalnych wymagań, rada nadzorcza mogła oceniać także, czy kandydat do zarządu kasy daje rękopisami należytego wykonywania obowiązków, w świetle art. 10 ust. 2 u.s.k.o.k. nie powinna podlegać dyskusji, co w tej części czyniło uzasadnioną skargę kasacyjną pozwanej. Dlatego też Sąd Najwyższy uchylił wyrok w tym zakresie i zmienił go przez oddalenie roszczenia o stwierdzenie nieważności także § 1 pkt 6 kwestionowanej uchwały (art. 398¹⁶ k.p.c.).

W świetle powyższych rozważań, a zwłaszcza wobec uznania za niezgodną z prawem regulacji z § 3 pkt 1 uchwały, trzeba inaczej, niż to czyni strona powodowa, oceniać regulacje uchwały zawarte w § 2 pkt 2 i 5. W punkcie 2-gim wymienia się dokumenty, które powinien złożyć kandydat na członka zarządu. Są to dokumenty zupełnie podstawowe, których zwykle wymaga się od kandydata na pracownika. Skompletowanie ich nie jest przesadnym obciążeniem, a ma istotny walor o charakterze porządkowo – organizacyjnym. Pozwala przy tym ujednoczyć procedurę dla wszystkich kandydatów ubiegających się o stanowisko członka zarządu kasy i uczynić ją przejrzystą. Dlatego też Sąd Apelacyjny słusznie nie doszukał się racji do zakwestionowania treści tego wymogu. Zdaniem Sądu Najwyższego należy jedynie skorygować podstawę prawną sformułowania tego

wymogu. Nie jest nią bowiem, jak to przyjęto w zaskarżonym orzeczeniu, art. 35 pkt 6 ustawy, gdyż przepis ten odnosi się do prowadzenia dokumentacji związanej z wykonywaniem podstawowej funkcji przez kasy oszczędnościowo – kredytowe, tj. do udzielania pożyczek i kredytów, a nie do dokumentacji personalnej. Podstawą prawną do określenia wymogu dotyczącego dokumentacji, jaką powinien przedstawić kandydat do zarządu kasy, jest ogólny przepis art. 10 ust. 2 ustawy. Kwestia ta nie ma jednak znaczenia dla merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy, a tym samym nie może mieć wpływu na ostateczną ocenę w tej materii skargi kasacyjnej, która należało oddalić w tej części, jako niezasadną (art. 398¹⁴ k.p.c.) Podobnie jest z wymogiem zawartym w § 2 pkt 5 uchwały. Ma rację Sąd Apelacyjny, iż rada nadzorcza z racji swojego kolegialnego charakteru podejmuje decyzje w formie uchwał, stąd też uzasadnionym jest wymóg, aby stwierdzenie przez radę spełnienia przez kandydata do zarządu wymogów kwalifikacyjnych następowało w takiej samej formie. Wymóg ten spełnia ponadto ważny postulat transparentności działania rady, co również zasługuje na akceptację.

Z podanych przyczyn orzeczono jak w sentencji. Postanowienie o kosztach uzasadnia art. 100 w zw. z art. 398²¹ k.p.c.